

ტურიზმის როლი მთიანი რეგიონების განვითარებაში The role of tourism in the development of mountainous regions

შორენა ცაავა - სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი
(აგრარული ეკონომიკის სპეციალობით)
tekletsaava@gmail.com

ნანა ცაავა - ბიზნესის მართვის მაგისტრი
საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების სპეციალობით
თამარ ხუციშვილი - ფინანსები და საბანკო საქმის მართვის მაგისტრი

Shorena Tsaava - Doctor of Social Sciences
(Specialty in Agricultural Economics)

Nana Tsaava - International Economic Relations
Specialty Master of Business Administration

Tamar Khutsihvili - Master of Financial and Banking Management

აბსტრაქტი. ტურიზმი განიხილება, როგორც რეგიონალური განვითარების მთავარი ინსტრუმენტი, რადგან ის ასტიმულირებს ახალ ეკონომიკურ საქმიანობას. ტურიზმი რეგიონალური ეკონომიკის განვითარებაზე, კერძოდ, მოსახლეობის დასაქმებაზე, შემოსავლებზე, სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ზრდაზე დადებით და მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს. ამასთან, საიმისოდ, რომ მზარდმა დაუგეგმავმა ტურისტულმა მარშრუტებმა უარყოფითი ზეგავლენა არ მოახდინოს, საჭიროა გავუფრთხილდეთ გარემოს, განვახორციელოთ გარემოსდაცვითი ღონისძიებები. გავუფრთხილდეთ ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებს.

რეგიონი არის ტერიტორია, რომელიც სხვა ტერიტორიისგან შეიძლება განვასხვავოთ საკუთარი კულტურისა და სტრუქტურის მიხედვით. რეგიონის ტურისტი არის ტურისტი, რომელიც სტუმრობს რეგიონს, გარდა იმ შემთხვევისა, სადაც მას აქვს ნორმალური საცხოვრებელი. მაგრამ განსაზღვრული გეოგრაფიული რეგიონით, ტურისტი რეგიონში უნდა გადაადგილდეს კომფორტული ტრანსპორტით, გადაადგილება უნდა იყოს სწრაფი და უსაფრთხო, ინფრასტრუქტურა გამართული, სანახაობრივად დატვირთული.

2020 წელს არსებულმა მდგომარეობამ (პანდემიამ) ტურიზმს გამოცდა მოუწყო. სწორედ ამ დროს მშვიდგანად როლი უნდა შეასრულოს შიდა ტურიზმმა, როდესაც 2019 წელს საქართველოს მოსახლეობის ნაწილმა (იხ. მაჩვენებლები) ზაფხულში დასვენება გადაწყვიტა სამშობლოს სხვადასხვა კუთხეში, სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებმა გვიჩვენა რომ 2019 წელს ადგილობრივი ვიზიტორების საშუალო თვიურმა რაოდენობამ დიდი წვლილი შეიტანა შიდა ტურიზმის განვითარებაში, რომელსაც არანაკლები დატვირთვა აქვს ეკონომიკის განვითარებაში.

საკვანძო სიტყვები: შიდა ტურიზმი, რეგიონი, რეგიონალური ეკონომიკა.

Abstract. Tourism is considered as a major tool for regional development as it stimulates new economic activities. Tourism has a positive and significant impact on the development of the regional economy, in particular, on employment, incomes, growth of agricultural production. At the same time, in order not to have a negative impact on the growing unplanned tourist routes, we need to take care of the environment, to take environmental measures. Take care of historical-cultural heritage monuments. A region is an area that can be distinguished from another area by its own culture and structure. A tourist in the region is a tourist who visits the region unless he or she has a normal residence. But with a defined geographical region, the tourist has to move around the region in comfortable transport, the movement has to be fast and safe, the infrastructure is smooth, spectacularly loaded. The situation (pandemic) in 2020 put tourism to the test. It is at this time that domestic tourism should play an important role, when in 2019 part of the Georgian population (see indicators) decided to spend the summer in different parts

of the country, data from the National Statistics Office showed that the average monthly number of local visitors in 2019. It has a load on the development of the economy.

Key words: Domestic tourism, region, regional economy.

საქართველოში ტურიზმის განვითარება ეკონომიკის პრიორიტეტული საკითხია, ტურიზმი არის მსოფლიოში ერთ-ერთი უმსხვილესი ინდუსტრია და ეკონომიკის ერთი-ერთი ყველაზე სწრაფად მზარდი სექტორი. მრავალი ქვეყნისთვის ტურიზმი განიხილება, როგორც რეგიონალური განვითარების მთავარი ინსტრუმენტი, რადგან ის ასტიმულირებს ახალ ეკონომიკურ საქმიანობას. ტურიზმი რეგიონალური ეკონომიკის განვითარებაზე, კერძოდ, მოსახლეობის დასაქმებაზე, შემოსავლებზე, სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ზრდაზე დადებით და მნიშვნელოვან ზეგავლენას ახდენს. ამასთან, საიმისოდ, რომ მზარდმა დაუგეგმავმა ტურისტულმა მარშრუტებმა უარყოფითი ზეგავლენა არ მოახდინოს, საჭიროა გავუფრთხილდეთ გარემოს, განვხორციელოთ გარემოსდაცვითი ღონისძიებები. გავუფრთხილდეთ ისტორიულ-კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებს.

რეგიონი არის ტერიტორია, რომელიც სხვა ტერიტორიისგან შეიძლება განვასხვავოთ საკუთარი კულტურისა და სტრუქტურის მიხედვით. რეგიონის ტურისტი არის ტურისტი, რომელიც სტუმრობს რეგიონს, გარდა იმ შემთხვევისა, სადაც მას აქვს ნორმალური საცხოვრებელი. მაგრამ განსაზღვრული გეოგრაფიული რეგიონით, ტურისტი რეგიონში უნდა გადაადგილდეს კომფორტული ტრანსპორტით, გადაადგილება უნდა იყოს სწრაფი და უსაფრთხო, ინფრასტრუქტურა გამართული, სანახაობრივად დატვირთული.

2010 წელს ეკონომიკის სამინისტროში ჩამოყალიბდა საჯარო სამართლის იურიდიული პირი საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია, რომელიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საქართველოს ეკონომიკურ განვითარებასა და ტურიზმის ინდუსტრიის როლის გაზრდაში. იგი ხელს უწყობს საქართველოში ტურიზმის განვითარების სახელმწიფო პოლიტიკის ჩამოყალიბებასა და განხორციელებას, მდგრადი ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა, ტურიზმის განვითარების საფუძველზე ქვეყანაში მაღალი საექსპორტო შემოსავლების ზრდისა და ახალი სამუშაო ადგილების შექმნის ხელშეწყობა. სტატისტიკური მონაცემებით შემოსავლები საერთაშორისო ტურიზმიდან 2011 წელს 954,909 ათას აშშ დოლარს შეადგენდა, 2012 წელს - 1,410,902 ათას აშშ დოლარს, 2013 წელს - 1,719,700 909 ათას აშშ დოლარს; 2014 წელს - 1,787,140 ათას აშშ დოლარს; 2015 წელს - 1,868,479 ათას აშშ დოლარს; 2016 წელს - 2,110,709 ათას აშშ დოლარს; 2017 წელს - 2,704,340 ათას აშშ დოლარს; 2018 წელს - 3,222,074 ათას აშშ დოლარს; წლიური საშუალო მატება 19 %-ია, ხოლო, 2018 წელს 2011 წელთან შედარებით - 237,4 % -ით გაიზარდა (წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი (<https://gnta.ge/ge>)).

ზემოაღნიშნულიდან ჩანს რომ ტურიზმი იზრდება უფრო სწრაფად, ვიდრე გლობალური ეკონომიკა, უცხო ქვეყნის მოქალაქეების ვიზიტების რაოდენობა 2012 წელს შეადგენდა 4428221 ტურისტს, ხოლო 2017 წელს შეადგენდა 7554936 ტურისტს, შესაბამისად, 2012 წელთან შედარებით ტურისტების რაოდენობამ მოიმატა 58,61 %-ით.

მხოლოდ ტურისტის რაოდენობის ზრდა, თავის მხრივ, საკმარისი არ არის. აუცილებელია სწორად განხორციელდეს მენეჯმენტი, რადგან უარყოფითმა მოვლენებმა დადებითი არ გადაფაროს და სარგებელი მივიღოთ.

თავის მხრივ რეგიონალური განვითარება გულისხმობს რეგიონის კეთილდღეობის დონის ზრდას ეკონომიკური სტიმულირების გზით. ტურიზმი კი არის ერთ-ერთი ფაქტორი, რომელიც უზრუნველყოფს ეკონომიკურ ზრდას და დადებითად მოქმედებს ექსპორტზე.

როგორც ცნობილია, რეგიონალური განვითარების ეკონომიკური და სოციალური პოტენციალის სტიმულირება ეხება რეგიონის კეთილდღეობის დონის ზრდას.

რეგიონებში განთავსებულ სასტუმროებსა და რესტორნებს საკუთარი სერვისების უზრუნველსაყოფად სოფლის მეურნეობის პროდუქტები ესაჭიროებათ. ხარჯთეფექტიანობის მიზნით, ბევრი მათგანი საკუთარ წარმოებას მიმართავს. ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციისა და ტურიზმის ასოციაციის კერძო სექტორთან მოლაპარაკების პირობებში, შესაძლებელია შემუშავდეს გლეხებთან მოლაპარაკების ფორმატი. ორივე მხარისთვის სასარგებლო შეთანხმება კი შექმნის გონივრული შეთავაზების შესაძლებლობას.

ხელშეწყობა უნდა იყოს იმ კომპანიების მიმართ, რომლებიც იზრუნებენ სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გადაზიდვის მარშრუტებისა და მასთან დაკავშირებული გამოთვლების წარმოებაზე, გადაზიდვის გრაფიკის დაგეგმვაზე (იგულისხმება ვადების და შენახვის პირობები), საჭირო ტექნიკით აღჭურვილობაზე.

საქართველოს მთიანი რეგიონის ბუნებრივი სილამაზე, მრავალფეროვანი კლიმატი, ბუნება ზღვის სანაპირო, მთები, ტყეები, კანონები, ვენახები, ამას ემატება მზადება მრავალი სხვადასხვა სასიამოვნო თავგადასავლებისთვის: ეს იქნება ყინულზე ცოცვიდან დაწყებული, წყლის ჯომარდობით (რაფტინგით) დამთავრებული, პარაპლანით, ატრიაქციონებით, ზღვის ექსპერიმენტალური გართობებით, თანამედროვე სპორტული გასართობით სათავგადასავლო პარკებით, ოფროუდით (ეს სახეობა საქართველოში დღითიდღე პოპულარული ხდება (ოფროუდი ავტომობილით ყველაზე რთული წინააღმდეგობის გადალახვას ნიშნავს) დასრულებული, ეს ის დეტალებია, რაც მიმოიღველს ხდის ქვეყანას და ზრდის ტურისტულ პოტენციალს.

2020 წელს არსებულმა მდგომარეობამ (პანდემიამ) ტურიზმს გამოცდა მოუწყო. სწორედ ამ დროს მშენებლოვანი როლი უნდა შეასრულოს შიდა ტურიზმმა, როდესაც 2019 წელს საქართველოს მოსახლეობის ნაწილმა (იხ. მაჩვენებლები) ზაფხულში დასვენება გადაწყვიტა სამშობლოს სხვადასხვა კუთხეში, სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემები გვიჩვენებს რომ 2019 წელს ადგილობრივი ვიზიტორების საშუალო თვიური რაოდენობის განაწილება საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით შეადგენდა 992.9 (ათასი კაცს) ვიზიტორს (ქ. თბილისი - 29.9 %; იმერეთი, რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი - 16.8 %; აჭარის ა/რ - 11.9 %; ქვემო ქართლი - 10.2 %; შიდა ქართლი - 7.8 %; სამეგრელო-ზემო სვანეთი - 7.6 %; კახეთი - 6.2 %; მცხეთა-მთიანეთი - 3.6 %; სამცხე-ჯავახეთი - 3.3 %; გურია - 2.7 %) ხოლო, უცხო ქვეყნის მოქალაქეობის მქონე პირების მიერ განხორციელებული ვიზიტების საშუალო თვიური რაოდენობის განაწილება მონახულებული რეგიონების მიხედვით შეადგენდა 902.3 (ათასი კაცი) ვიზიტორს (თბილისი - 37.9 %; აჭარის ა/რ - 21.0 %; ქვემო ქართლი - 11.8 %; მცხეთა-მთიანეთი - 11.7 %; სამცხე-ჯავახეთი - 4.6 %; კახეთი - 4.5 %; იმერეთი - 3.4 %; სხვა რეგიონები - 5.2 %) (წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ოფიციალური ვებგვერდი: <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/102/utskhoel-vizitorta-statistika>). აღნიშნული გვიჩვენებს, რომ შიდა ტურიზმს არანაკლები წვლილი შეაქვს ეკონომიკის განვითარებაში.

შიდა ვიზიტორებისათვის ყველაზე სასურველ ადგილებს წარმოადგენდა 2014 წლის მდგომარეობით: თბილისი (26%), ქუთაისი (8%), ბათუმი (7%), (წყარო: შიდა მოგზაურობა საქართველოში (<http://gnta.ge/wp-content>)) 2019 წლის მდგომარეობით საქართველოს ტერიტორიაზე განხორციელებული ვიზიტების საშუალო თვიური რაოდენობის განაწილება მონახულებული რეგიონების მიხედვით და სასურველ ადგილებს წარმოადგენს: ქ. თბილისი - 23.8 %; იმერეთი - 16.9 %; აჭარის ა/რ - 13.7 %. დაცული ტერიტორიების სტატიკური მაჩვენებლების მიხედვით: 2015 წლის მდგომარეობით პირველ სამეულშია: პრომეთე (106959); ყაზბეგის ეროვნული პარკი (98788); სათაფლია (73601), ხოლო, 2019 წლის მდგომარეობით პირველ სამეულშია: ყაზბეგის ეროვნული პარკი (195228); მარტვილის კანიონი (189894) და პრომეთეს მღვიმე (184264); მაშინ როდესაც 2015 წელს თექვსმეტ დაცულ ტერიტორიებს შორის მარტვილის კანიონი არც კი შედიოდა 2019 წელს სამეულშია, 2015 წლის 16 დაცული ტერიტორიების ვიზიტორთა რაოდენობა შეადგენდა - 518218-ვიზიტორს, ხოლო, 2019 წელს დაცული ტერიტორიების ვიზიტორთა რაოდენობა შეადგენდა - 1199011-ვიზიტორს, როგორც ვხედავთ იმატა დაცული ტერიტორიების რაოდენობამ და ვიზიტორების რაოდენობამ (231 %-ით), (წყარო: დაცული ტერიტორიების სააგენტო, საქართველოში მრავლადაა ადგილები, სადაც საჭიროა შესაბამისი ინფრასტრუქტურის